MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
ABIGAIL LOFARO

Seduta tal-11 ta' Marzu, 2010

Citazzjoni Numru. 74/1992/1

Jason Spiteri (I.D. Number 278271 M)

vs

Joseph Deguara peronalment u in rapprezentanza tad-ditta maghrufa bhala JACK FROST

Il-Qorti:

Rat ic-citazzjoni ippresentata mill-attur fis-17 ta' Jannar, 1992, li *in forza* taghha, wara li ppremetta :

Illi nhar it-8 ta' Janner, 1990, l-attur kien sema' li l-konvenut kif premess kellu htiega ghal xi mpjegati;

Illi dak iz-zmien l-attur kien dizokkupat u ghalhekk mar ghand il-konvenut kif premess, talbu biex idahlu jahdem mieghu u l-konvenut accetta sabiex l-attur imur l-ghada, jigifieri fid-9 ta' Jannar, 1990;

Illi meta l-attur mar jahdem mal-konvenut kif premess, il-konvenut kien qabdu jippakja l-kapuljat u ftit tal-jiem wara l-konvenut talab lill-attur biex igieb il-ktieb tax-xoghol, u appena l-attur hadlu l-ktieb tax-xoghol, il-konvenut kif premess tefghu jahdem fuq il-magna tal-kapuljat;

Illi mhux biss l-attur ma kellu l-ebda esperjenza fuq magni ta' dan it-tip li jistghu jkunu ta' periklu kbir, imma lanqas mal-konvenut indenja li jaghti xi forma ta' tahrig jew jaghmel xi forma ta' supervizzjoni fuq l-attur meta qabdu jaghmel dan ix-xoghol fuq il-magna tal-kapuljat;

Illi l-attur beda jghaddi l-irkotta u peress illi l-attur kien ghadu kif jidhol jahdem mal-konvenut, hu ma kellux l-esperjenza mehtiega fuq magni ta’ dan it-tip, kienet irresponsabilita' kbira li l-konvenut jitfa' jahdem lill-attur fuq magni biex jghaddi l-irkotta;

Illi waqt li l-attur kien qed jaghmel dan ix-xoghol fuq tali magna li tghaddi l-irkotta, f'daqqa wahda minhabba li ma kienx hemm is-sigurta mehtiega, id l-attur inqabdet min tali magna b'mod illi nhatfet u nqatghet barra l-pala ta' idu;

Illi dan l-incident serju li halla dizabilita' permanenti fuq l-attur sehh nhar id-19 ta' Jannar, 1990, liema incident sehh tort unikament tal-konvenut minhabba l-irresponsabilita' tieghu li jitfa' mpjegat gdid minghajr esperjenza ta' xejn fuq magna hekk perikoluza u minghajr ma l-istess konvenut ha l-prekawzjonijiet mehtiega li l-attur jinghata tahrig, u jkollu supervizzjoni biex b'hekk ma jkun hemm l-ebda nuqqas ta' negligenza, nuqqas ta' xi osservanza ta' regolamenti li setghu kienu mehtiega u proprju biex jigu evitati incidenti ta' natura gravi kif ta’ bilhaqq sehh;

Illi l-attur kien beda jahdem biss mal-konvenut nhar id-9 ta’ Jannar, 1990, u mbaghad wara kwazi gimgha ta' hidma mal-konvenut, l-istess konvenut kien baghat lill-attur biex igieb il-ktieb tax-xoghol. Peress illi kif inghad, malli l-attur kellu l-ktieb tax-xoghol f'idejh huwa mill-ewwel intefa' fuq il-magna perikoluza li tghaddi 'inter alia' l-irkotta u stante li l-ktieb tax-xoghol l-attur hadu lill-konvenut nhar

il-Hamis, 18 ta' Jannar, 1990, l-attur kien gie mqabbad jahdem fuq il-magna koncernata proprju l-Gimgha, 19 ta' Jannar, 1990, u fl-istess jum sehh l-incident li kellu jkollu konsegwenzi gravi mhux biss fizikament imma anke fuq il-psikologija tal-istess attur;

Illi kif inghad, minhabba li l-konvenut ma ha l-ebda forma ta' prekawzjonijiet, la f'forma ta' tahrig u lanqas f'forma ta' supervizzjoni, u lanqas f'forma ta' sigurta' sabiex l-attur ikun protett biex ma jigrilu l-ebda incident, allura minhabba irresponsabilta', negligenza assoluta, nuqqas ta' tharis tar-regolamenti li jharsu sahhet il-haddiem, u nuqqas ta' prekawzjonijiet bazici sabiex novel fil-mistier ma jghaddiex min xi forma ta' incident, l-attur sofra danni rreparabbli li ghalihom huwa unikament responsabbli l-konvenut kif premess;

Illi fil-jum tal-incident l-attur kien zaghzugh ta' tmintax (18) il-sena, b'mezzi finanzjarji tajbin fil-familja tieghu ma kienx hemm tant li hu hass il-htiega li hu stess imur ghand il-konvenut biex jitolbu x-xoghol u ghax sema li l-konvenut kellu bzonn ta' xi mpjegati, altrimenti kien jghix hajja normali ta' zaghazagh ta' dik l-eta' skond ic-cirku socjali u l-mezzi finanzjarji tal-familja tieghu;

Illi inter alia l-attur kien ihobb jilghab hafna l-football u kien anke attiv hafna fil-loghba tal-billiards, u dana lil-hinijiet liberi li kellu, attivitajiet li flimkien mal-hajja socjali li kien jghaddi kollha ntemmu fix-xejn minhabba l-incident serju li kellu u li minhabba fih tilef il-pala ta' wahda mill-idejn tieghu;

Illi ghalhekk minhabba dan l-incident, il-hajja tal-attur giet irvinata u ghalhekk rega' sab lilu nnifsu dizokkupat u maqtugh mill-hajja socjali li kien dara fiha, inkluz li n-namrata tieghu minhabba li giet li bdiet titherku b'pala ta' id nieqsa, telqitghu wkoll;

Illi l-magna li fuqha intbghat jahdem ghal ewwel darba l-attur lanqas biss kien fiha dak li hi msejha 'guard' sabiex proprju tevita' incident bhal ma sehh fuq il-persuna tal-attur, ghaliex kieku kien hemm tali 'guard' id l-attur ma

kienetx tinhataf mill-magna waqt li tkun ghaddejja l-irkotta frizata u per konsegwenza ma kienetx tinqatalghu l-pala ta' jdejh barra;

Illi l-incident ma kienx aktar serju minhabba cirkostanzi fejn kemm l-istess attur u xi shabu ohra li kienu qed jahdmu mieghu dak il-hin waqfu l-kurrent tal-elettriku li b'hekk waqqaf il-magna milli tkompli tahdem, ghaliex kieku l-attur mhux biss pala ta' jdejh kien jitlef imma parti sostanzjali min idu li setghet ukoll f'tali kaz tipperikola l-istess hajtu;

Illi ghalkemm mitlub, sia verbalment u kif ukoll bil-kitba, anke permezz ta' ittri gudizzjarji, l-ahhar wahda tal-Hamis, tnax ta' Dicembru, elf disa' mija wiehed u disghin (12.12.1991), sabiex il-konvenut jersaq halli jillikwida d-danni u li jikkompensa lill-attur ghal dan l-incident li sofra tort unikament tal-konvenut, l-istess konvenut dejjem baqa' inadempjenti u m'ghamel l-ebda offerta accettabbli halli d-danni sofferti mill-attur b'xi mod jigu kkompensati;

Illi minhabba dawn il-fatti fil-qosor l-attur kien kostrett li jaghmel din ic-citazzjoni odjerna u ghalhekk talab li l-konvenut ighid ghaliex dina l-Qorti tal-Kummerc m'ghandiex, prevja d-dikjarazzjoni li l-konvenut kien impjega lill-attur u li kien responsabbli ghal-incident gravissimu li sehh nhar id-19 ta’ Jannar, 1990, jigi kkundannat sabiex :

1. Jigi dikjarat responsabbli tal-incident soffert mill-attur nhar id-dsatax ta’ Jannar, elf disa’ mija u dighin (19.01.1990), ghar-ragunijiet, ‘inter alia’, ta’ negligenza, nuqqas ta’ tahrig adegwat, nuqqas ta’ supervizzjoni, u nuqqas ta’ provediment ta’ sigurta biex b’hekk tali incident serju kien seta’ jigi evitat;

2. Illi wara li jittiehdu l-fatti kollha inkonsiderazzjoni, u cioe’ l-eta’, il-kapacita u l-paga possibbli li seta’ jaqla l-istess attur, tigi likwidata l-kumpens dovut lill-istess attur ghat-telf tal-qliegh minnu, kagunat mill-incident li r-responsabilta tieghu kienet tal-konvenut kif premess;

3. Illi wara li jittiehdu l-fatti kollha in konsiderazzjoni, m'ghandux jigi likwidat ukoll mhux biss il-'lucrum cessans' imma ghandu jigi likwidat ukoll id-'damnum emergens' li sofra l-istess attur kagun tal-incident u li b'rizultat ta' dan ghadu sallum ma jistax jahdem;

4. Illi wara li jittiehdu l-fatti u c-cirkostanzi kollha in konsiderazzjoni, ghandha tigi likwidata somma ta' kumpens ghad-danni morali sofferti mill-istess attur, ukoll kagun tal-incident li r-responsabilita' ghalih kienet unikament tal-konvenut kif indikat;

5. Illi tali likwidazzjoni tad-danni ndikati fit-tieni, fit-tielet u fir-raba' talba ta' din ic-citazzjoni, ghandu jigi prefiss terminu kif dawn ghandhom jithallsu lill-istess attur, u fin-nuqqas li dawn ma jithalsux fit-terminu ndikat mill-Qorti, is-somma likwidata wara li jghaddi t-terminu jibda jghaddi minn fuqha wkoll l-imghaxijiet b'rati kummercjali;

6. Illi ghandu jinghata provediment sabiex tigi maghmulha pala ta' id il-leminija tal-attur li tkun adegwata u tajba skond l-izviluppi teknici f'dan il-qasam ta' zminijietna u li tali spejjes ghandhom isiru da parti tal-konvenut kif indikat;

7. Illi ghandu jinghata provediment sabiex skond ic-cirkostanzi u htiega jinghata kumpens adegwat sabiex tali pala tal-id il-leminija tal-attur li ovvjament tkun wahda artificjali, tibqa' tinghata l-manutenzjoni mehtiega li tkun tinhtieg minn zmien ghal zmien sabiex tibqa tiffunzjona tajjeb, u b'hekk l-attur ikun kemm jista' jkun jista' jghix hajja normali;

8. Illi dina l-Qorti ghandha a spejjes tal-istess konvenut kif indikat, tinnomina esperti adegwati sabiex jirrelataw mhux biss fuq it-teknikalita tal-incident imma anke fuq it-tip ta' pala ta' id artificjali li tista tigi mwahhla mal-kumplament tal-id tal-attur, u li jkun hemm provediment adegwat sabiex l-attur ikollu l-kumpens mehtieg da parti tal-konvenut halli minn zmien ghal zmien tali pala ta' idu l-leminija tkun anke tista tinbidel skond l-izviluppi li jkunu qed isiru f'dan il-qasam u anke skond l-izvilupp fiziku tal-

istess attur minhabba li anke fil-mument ta' prezentazzjoni ta' tali citazzjoni huwa ghad ghandu biss ghoxrin (20) sena;

Bl-ispejjes kollha kontra l-konvenut kif indikat inkluz dawk gudizzjarji li saru s'issa bhal ittra ufficjali ta' nhar il-Hamis, 12 ta' Dicembru, 1991 u ohrajn, liema konvenut Joseph Deguara jibqa minn issa ngunt ghas-subizzjoni;

Rat id-dikjarazzjoni u il-lista tax-xhieda ta' l-attur;

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet tal-konvenut Joseph Deguara pro et noe, li *in forza* taghha huwa eccepixxa :

1. Illi fl-ewwel lok l-eccipjenti proprio ma kellu ebda relazzjoni guridika ma' l-attur u ghaldaqstant kull talba attrici in kwantu diretta lejh personalment ghandha tigi michuda bl-ispejjez kontra l-attur;

2. Illi fit-tieni lok l-isem tas-socjeta konvenuta kif citat huwa hazin u hemm lok ghall-korrezzjoni.

3. Illi fit-tielet lok l-eccipjenti ma hu bl-ebda mod responsabbli ghall-incident de quo li gara unikament b'rizultat ta' traskuragni u nuqqas ta' attenzjoni da parti ta' l-istess attur u ghalhekk isegwi illi ma hemmx danni x'jigu likwidati favur l-attur;

4. Illi fir-raba' talba attrici hija insostenibbli fil-Ligi u ghandha tigi michuda bl-ispejjez kontra l-attur;

5. Illi s-sitt, is-seba' u t-tmien talba attrici ghandhom jigu michuda bl-ispejjez kontra l-istess attur in kwantu fl-ewwel lok diga kontemplati effettivament fil-komputazzjoni necessarja tad-danni precedentement mitluba u fit-tieni lok in kwantu l-eccipjenti kien diga, ex gratia offra lill-attur li jassistih ghall-intervent kirurgiku fil-Germanja li, kieku sar a tempo vergine kien inaqqas ferm il-pregudizzju tal-attur, izda liema intervent l-attur fl-ahhar mument irrifjuta li jaghmel;

Salvi eccezzjonijiet ulterjuri;

Rat id-dikjarazzjoni u il-lista tax-xhieda tal-konvenut;

Rat id-digriet taghha tal-1 ta’ April 1992 li permezz tieghu hatret il Dr Joseph Micallef Stafrace bhala perit legal ibis-soliti fakultajiet;

Rat id-digriet taghha tal-11 ta’ Marzu 1993 li permezz tieghu irrevokat l-inkarigu ta’ Dr Micallef Stafrace u issostitwietu bl-istess fakoltajiet u inkarigu b’Dr Philip Manduca.

Rat id-digriet taghha tas-6 ta’ Gunju 1994 li permezz tieghu irrevokat l-inkarigu ta’ Dr Philip Manduca u issostitwietu bl-istess fakoltajiet u inkarigu b’Dr Mark Chetcuti.

Rat id-digriet taghha tal-10 ta’ Jannar 1996 li permezz tieghu hatret lit-Tabib Specjalista Carmel Sciberras sabiex jassisti lill-perit legali.

Semghet lix-xhieda li tressqu;

Rat ir-rapport tal-periti gudizzjarji, ipprezentata waqt is-seduta tal-24 ta’ Jannar 2006;

Rat id-dokumenti esebiti, il-provi prodotti, u l-atti ta’ dan il-procediment;

Rat illi hadd mill-partijiet ma pprezenta nota ta’ kritika tar-rapport tal-periti gudizzjarji, hadd mill-partijiet ma eskuta ir-rapport, jew talab il-hatra ta’ periti perizjuri u, minkejja illi inghataw l-opportunita sabiex jaghmlu dan, hadd mill-partijiet ma ipprezenta nota ta’ sottomissjonijiet.

Rat illi l-kawza thalliet ghallum ghas-sentenza;

Ikkunsidrat :

Illi l-konvenut Joseph Deguara xehed permezz ta’ affidavit u qal illi fiz-zmien illi gara l-incident in kwistjoni huwa kien jinnegozja taht l-isem Jack Frost, izda ma kienx ghad

ghandu l-kumpanija Jack Frost Frozen Foods Manufacturing Company Limited ghaliex din il-kumpanija giet iffurmata fil-25 ta' Lulju 1990. Huwa xehed li fiz-zmien in kwistjoni kien jinnegozja bhala sole trader u kien il-manager tal-impjant li kellu fl-Imsida. Xogholu kien jikkonsisti fil-manifattura ta' ikel tal-friza u dak iz-zmien kienu jaghmlu biss hamburgers u ravjul. Il-konvenut kompla jixhed li fit-8 ta' Jannar, 1990 l-attur kien gie iffittex ix-xoghol ghandu u kien qallu li kien diga ghamel xi zmien jahdem ma wiehed li ibiegh il-laham u ghalhekk kellu xi esperjenza f'dan il-qasam. Il-konvenut kompla jghid li dak iz-zmien kellu xi guvintur jahdmu mieghu li kienu jafuh foshom Marvic Micallef u Pierre Mifsud, illi kienu wkoll ikkonfermawlu illi l-attur kien diga hadem ma xi hadd tal-laham. Ghalhekk kien qabbad lill-attur fil-fabbrika mill-ghada. Kienu hadmuh ftit jiem bi prova u gurnata qabel ma sehh l-incident in kwistjoni beda jahdem bil-ktieb tax-xoghol bhala labourer b'mod generali. Il-konvenut xehed illi, bhalma dejjem jaghmel, kien wissa lill-attur sabiex joqghod attend meta ihaddem il-magni biex ma iweggax. Huwa xehed li minn dejjem kienu joqghodu attenti biex jevitaw il-periklu fuq il-post tax-xoghol u l-magni li kienu juzaw kellhom l-istandard safety measures apposta. Apparti minn hekk kienu jaghtu lill-impjegati gkieget u ingwanti apposta biex jahdmu bihom. Rigward din il-magna li sfortunatament wegga biha l-attur, il-konvenut xehed illi kien jaghmel enfasi kbira mal-haddiema u kien wissa lill-attur ukoll bhalma kien wissa lil kull impjegat iehor sabiex joqghod attent meta juza il-mincing machine. Kien spjegalu sew kif tahdem, billi bl-id il-leminija titfa l-materjal, irkotta jew laham lit kun fit-tray tal-magna, umbaghad timbotta lejn ix-xellug fejn hemm il-hofra jew mincer biex xafra proprja. Lill-attur kien qallu car li ghal ebda raguni ma kellu ghalfejn idahhal idejh fil-hofra u dan minhabba l-periklu. Kien anke insista mal-attur illi dak li jimbotta ghal got-throat tal-magna tal-mincing kellu jigi ippressat 'l isfel bil-melis biss u qatt bl-idejn. Il-konvenut kompla jixhed illi fiz-zmien li kien impjegat maghhom, kien qabbad lill-attur jaghmel diversi tipi ta' xoghol bhal ippakkjar tal-burgers u ravjul f'boroz tal-plastik u tqeghid ta' tilari bir-ravjul fil-freezers. Gieli qabbdu wkoll jghin lill-impjegat iehor Pierre Mifsud jaghmel ir-ravjul. L-attur kien

innewwel il-qaleb tal-irkotta u jaqilbu gewwa fil-fliskatur mal-art hdejn il-magna tal-mincing. Ghalhekk qabel ma kien qabbad lill-attur jahdem fuq il-magna, l-attur diga kellu ideja tajba kif din tintuza peress illi kien jara lill-impjegati l-ohrajn juzawha. Apparti minn hekk, kien gieli qabbad lill-attur jahsel il-magna u apparti minn hekk dakinhar tal-incident ma kienitx l-ewwel darba illi l-attur kien hadem fuq din il-magna tal-mincing. Fil-fatt meta korra kienet ir-raba darba illi l-attur kien hadem fuq il-magna, u l-ewwel darba li kien hadem fuqha hu kien qaghad hdejh u l-attur kien lahaq ipprocessa numru ta' qlib sa kemm huwa qaghad hdejh. Inoltre anke meta telaq hu, fl-istess kamra u ezatt hdejn l-attur, piedi biss 'il boghod minnu kien hemm Pierre Mifsud li kien ragel ta' certu esperenza f'dan ix-xoghol. Dwar dakinhar ta' l-incident, il-konvenut xehed illi meta qabbad lill-attur biex jipprocessa l-irkotta bil-magna tal-mincing, l-attur kien diga hadem fuq din il-magna u huwa kien diga spjegalu kif kellha tintuza. Wara illi ra li l-attur kien qabad jaghmel xogholu, l-attur kien mar fil-parti l-ohra tal-fabbrika fil-kamra ta' ma gemb, fejn kien qieghed jahdem l-attur. Huwa xehed illi dak li kellu jaghmel l-attur kien semplici u li kieku segwa l-istruzzjonijiet tieghu ma kienx ikorri. Dwar il-melis li kien semma qabel fix-xhieda tieghu, il-konvenut xehed illi dan kienu ghamluh apposta biex jiffittja gewwa it-throat tal-magna minghajr ma jhalli spazju ghall-ebda oggett iehor. Fil-fatt il-magna kienet giet b'melis bhalu, izda li kien tal-plastik u ghalhekk kien flimsy u ghalhekk, biex izidu is-safety, kienu ghamlu melis iktar robust tal-injam li kien ta' l-istess wieghsa, izda li kellu manku itwal minn dak originali u dan biex tizdied is-sigurta. Bejn il-manku u il-parti ta' isfel tieghu il-melis kellu xoffa wieghsa aktar mill-korp tieghu u mic-cirkonferenza tat-throat tal-magna, biex izomm il-meliss milli jibqa niezel 'l isfel u zgur ma thalli xejn jghaddi 'l hemm mill-meliss. Il-konvenut kompla jixhed illi din il-mincing machine kienet timminsja permezz ta' speci ta' skrun illi jaqbad l-irkotta jew materjal iehor u jimbuttah lejn ix-xafra. L-iskrun jidher facilment meta wiehed ihares minn gewwa it-throat tal-magna, cioe' minn fejn tidhol l-irkotta u anke jekk bniedem ma jkunx jaf juza din il-magna, meta jara dan l-iskrun, jinduna li ma ghandux ghalfejn iddahhal idejh hemm gew,

ghal ebda raguni. L-iskrun jinsab xi sitta, jew tmien pulzieri ‘l isfel mill-wicc tal-magna, mentri il-meliss kien twil ta’ l-anqas pied. Skond il-konvenut, dan kien iffisser illi sabiex wiehed jaqbad idu f’din il-magna irid ikun dahhal idejh fil-fond u b’certu forza fit-throat. Fil-fatt il-meliss ma jkunx jista jibqa niezel sa hdejn l-iskrun peress li hemm ix-xoffa, li ma tippermettix li l-meliss jibqa niezel sa isfel u jasal sa hdejn l-iskrun. Il-konvenut kompla jixhed illi f’hin minnhom ra lill-attur u impjegat iehor tieghu jiccajtaw u jissottaw lil xulxin bl-irkotta u hu kien ghamel ghalihom u qalilhom biex joqghodu atttenti u jiehdu xogholhom bis-serjeta. Dak il-hin siktu u hu hareg u mar fil-kamra l-ohra. Ftit minuti wara sema l-ghajjat gej minn fejn il-kamra minn fejn kien qieghed jahdem l-attur. Huwa dahal jigri u sab lill-attur b’idu il-leminija fil-magna tal-mincing u bil-meliss f’id l-ohra. X’hin ra hekk, ipprova jinza il-flokk li kien liebes u dawwru ma id l-attur biex jipprova izomm id-demm li kien hiereg, dahlu fil-karozza u gera bih lejn l-isptar. Huwa ftakar illi fil-vettura l-attur kien iddispjacut hafna u kien qallu li kien aljena rasu u peress illi ma qaghadx attent kien dahhal idejh fil-magna. Il-konvenut kompla jixhed illi ma kienx hemm bzonn fl-ebda mument illi id l-attur tkun gewwa t-throat tal-magna, jew f’xi perikolu kwalsiasi. Il-konvenut kompla jixhed illi kemm hu, kif ukoll martu baqghu imorru jaraw lill-attur meta kien rikoverat l-isptar u minkejja l-fatt li ma kellu l-ebda responsabbilita b’dak li kien gara, kien hass li kellu jipprova jghin lill-attur bl-aktar mod li setgha. Dan kien jaghmlu anke li kieku l-incident ta’ l-attur gara mhux fuq il-post tax-xoghol, imma per ezempju f’incident tat-traffiku, ghaliex la darba kien jafu u jahdem mieghu kien jipprova jghinu mill-ahjar li setgha. Kien ghalhekk li xi ftit jiem wara li gara l-incident, ghar-ragunijiet umanitarji, kien ikkonsulta ma tobba dwar kif setgha jghin lill-attur u t-tobba kienu issuggerewlu illi l-attur kellu jitla l-Germanja biex isirlu id artificjali, ghaliex din kienet l-ahjar protesi li kien hawn f’dak iz-zmien. Din l-id kienet tkun funzjonanti u mhux biss kosmetika. Kienet l-aktar wahda sensittiva u li kienet tidher naturali dak iz-zmien. It-tobba kienu spjegawlu illi kien ikun ahjar li l-attur imur jaghmel l-operazzjoni kif il-ferita kienet ghadha friska meta l-mohh ikun ghadu qed jirrikonoxxi l-messaggi tan-nervituri ta’ l-id u jkun ghad hemm is-sensazzjoni, u kien

ghalhekk illi meta ra illi l-attur ma setghax ihallas ghal din l-operazzjoni kien offra spontanjament illi jhallashielu hu. Dr Slivka, li kien wiehed mill-Professuri li kienu operaw lill-attur f'Malta, kien anke wera lill-konvenut diversi tipi ta' mudelli ta' idejn biex jaghzel minnhom u kien irakkommandalu mudell partikolari. Hu kien offra dan kollu lill-attur. Kien offrielu wkoll tlett gimghat training, kif ukoll illi jitilghu sia it-tabib u kif ukoll omm l-attur ghall-wens sa kemm huwa jkun il-Germanja. Il-konvenut xehed illi ghal bidu l-attur deher illi kien ser jaccetta u kien ha lill-attur il-Gzira ghand certu Barberi li kien ex-pulizija illi kien tilef idejh meta splodiet il-petrol boat tal-pulizija u hadu sabiex jara l-id artificjali ta' dan Barberi. Il-konvenut kompla jixhed illi kien ghamel il-bookings kemm tal-passagg tal-ajru u tal-lukanda fil-Germanja, mentri it-Tabib Dr Slivka, li kien ser jitla mal-attur, kien ghamel l-arrangamenti kollha necessarji mal-isptar barra minn Malta biex l-attur jitla malajr kemm jista jkun, izda il-konvenut kien rega bdielu u meta kien cempillu sabiex iwasslu sal-airport peress li kellhom jitilqu l-ghada, jew omm jew missiet l-attur kienu qallulu illi l-attur ma kienx ser jitla il-Germanja. Il-konvenut xehed ukoll illi kien qal lill-attur illi meta l-attur jirritorna mill-operazzjoni kien lest illi jofri illi isib xoghol alternattiv lill-attur, izda l-attur kien irrifjuta.

Ikkunsidrat :

Illi irrizulta mill-provi prodotti illi l-attur kellu tmintax il-sena meta gie impjegat mill-konvenut u ma irrizultax f'liema kapacita gie impjegat peress illi ma gie prodott ebda ktieb tax-xoghol. Ghalhekk jidher car illi l-attur kien gie impjegat bhala labourer b'mansjonijiet generali illi jaghmel dak li jkun hemm bzonn.

Illi minkejja l-fatt illi l-attur sostna illi kien dakinhar biss tal-incident illi hadem fuq il-magna, u minkejja wkoll il-fatt illi kemm Pierre Mifsud, kif ukoll Marvic Micallef xehdu illi qatt ma raw l-attur jahdem fuq il-magna, qabel dakinhar tal-incident il-konvenut xehed illi l-attur kien hadem xi erba' darbiet fuq il-magna qabel ma sehh l-incident.

Illi x-xiehda tal-konvenut hija ikkolloborata minn dak li xehed l-istess attur fil-25 ta' Jannar 1990 quddiem l-espert tal-Qorti fl-inkjesta magisterjali, meta l-istess attur kien ghadu l-isptar u ghalhekk ftit wara li sehh l-incident in kwistjoni. Fil-fatt l-attur kien xehed hekk : "Fuq il-mincer hdimt erba darbiet filghodu granet konsekuttivi, dejjem inkisser l-irkotta."

Illi l-Perit Legali ikompli jghid hekk fir-relazzjoni tieghu :

"Dakinhar tal-incident hadem fuqha il-gurnata kollha ghax dak li soltu kien jahdem fuq il-mincer kien ma jiflahx. In kontro ezami fuq din il-kwistjoni l-attur cahad li qatt qal dan id-diskors fl-inkjesta u baqa jinsisti li hadem fuq il-makna darba biss.

Ta min jispjega sew f'hiex tikkonsisti din il-makna msejha 'mincer'. Sfortunatament din il-makna mhix disponibbli ghalkemm il-konvenut ipprovda ritratt ta' makna simili.

Minn dak li qalu l-kontendenti din il-makna kienet tikkonsisti fi tray li fuqha kien jitpogga l-materjal bhal kapuljat jew f'dan il-kaz irkotta. L-impjegat kien b'idu l-leminija jimbotta l-irkotta lejn l-ghonq tal-makna li hu flush mat-tray. L-irkotta kienet tinzel f'dan l-ghonq forma ta' lembut li go fiha hemm qisu worm jew xafra li tqatta l-materjal u jinzel go tray that il-makna. Biex timbotta l-materjal 'l isfel fl-ghonq peress li xi kultant jehel l-impjegat kellu melies tal-injam. L-attur ma gharafx jghid kemm ix-xafra kienet 'l isfel f'ghonq il-makna ghalkemm kienet tidher minn ras l-ghonq izda l-konvenut jixhed li din kienet bejn sitta u tmien pulzieri 'l isfel. Lanqas ma jirrizulta b'mod car kemm kien wiesa l-ghonq ghalkemm hu ovvju minn dak li sehh illi kien wiesa bizzejjed biex tidhol id.

L-attur jixhed illi l-makna kienet provvista b'melies tal-injam li qal li kien wiesa daqs flixkun tal-luminata. Il-konvenut spjega illi l-melies originali tal-makna kien tal-plastic izda billi rah 'flimsy' ghal skop ta' sigurta ghamel wiehed tal-injam wiesa daqs l-ghonq tal-makna u twil xi pied. Bejn il-parti ta' fuq u taht il-melies kellu xoffa wiesa

biex il-melies jinzel sa certu livell fl-ghonq u ma jolqotx ix-xafra filwaqt li id l-impjegat bl-ebda mod ma tersaq lejn l-apertura tal-ghonq. Il-makna kellha switch li minnu tixghel u titfi l-makna mill-genb taghha. Il-makna kienet twila xi tlett piedi u gholja ftit pulzieri u dan skond ma qal l-attur stess.

In kwantu ghall-incident l-attur fix-xiehda jghid illi ma jafx ezattament x'gara. Fil-fatt jixhed hekk:

"Mistoqsi jekk dakinhar tal-incident uzajtx il-melies biex nimbotta l-irkotta got-toqba nghid li ma niftakarx."

"Kien fadalli ftit irkotta, kont qed nimbuttaha lejn it-toqba u f'hin minnhom wehilt cioe gara dak li gara. Qed jigi suggert lili jekk kontx qed inkellem jew ikellimna xi hadd jew aljenajt rasi, nghid li ma nafx."

"Niftakar li kont qed immexxi l-irkotta lejn it-toqba b'idejja mikxufa. Ma nafx kellix il-melies f'idejja dak il-hin. F'idejja li sofriet il-hsara zgur ma kienx."

Fl-inkjesta Magisterjali pero xehed hekk:

"Ghandi nghid li jien kont qed nghaddi l-irkotta, nimbuttaha anki b'idi f'daqqa wahda jien hassejtni ningibed. Din hatfitli idi u kawza taghha jien tlift idi l-leminija. Naf li din l-injama kienet f'idi x-xellugija mhux f'idi l-leminija ghax jien fil-fatt hatfitli idi l-leminija."

Hadd mill-impjegati ma ra l-incident isehh ghalkemm l-impjegat li kien fl-istess kamra mieghu Pierre Mifsud xehed li sema l-ghajjat tal-attur u mar u bil-fixkla gibed il-wire biex jitfi l-makna. Din intfiet u gibed lill-attur minn idu l-leminija mill-makna.

Rigward it-tahrig li l-attur kellu qabel beda jahdem fuq il-makna dan xehed hekk:

"Ma jidhirlix li (l-konvenut) spjegali fid-dettal il-mod kif kelli naghmel dan ix-xoghol u mbaghad telaq minn hdejja. Qalli biex nitfa l-irkotta fil-passatur, wrieni fejn kien is-

switch. Il-melies kien qieghed mal-makna. Hu ma ghamillix dimostrazzjoni ta' dak li kelli naghmel."

F'parti ohra jixhed hekk:

"Dan sar kollu bid-diskors u kull ma qalli kien li nitfa l-irkotta fil-mincer u naghfsu 'l isfel b'injama li kien hemm fuq il-makna. B'idejja jien ghamilt kif qalli l-konvenut u dan quddiemu."

L-attur xehed li mhux talli qatt ma hadem fuq il-makna qabel (li mbaghad ikkontadixxa lilu nnifsu wara li xehed differenti fl-inkjesta) izda li qatt ma kien jassisti lil hadd fuq il-makna u ghalkemm kien inewwel l-irkotta ma kienx joqghod jara x'qed jigri.

Impjegat iehor, Pierre Mifsud li kien jahdem part time mal-konvenut u gieli hadem fuq il-mincer, xehed li safejn jiftakar hadd ma wrieh kif tahdem b'din il-makna pero hu kien tas-sengha u kien jaf kif tahdem.

Marvic Micallef xehed li hu wkoll kien jahdem fuq il-mincer. Meta dahal jahdem mal-konvenut beda jahdem fuq mincer izghar minn dan li fuqu sehh l-incident. Ma kellux bzonn min ighidlu kif tahdem ghax fiha switch wiehed u toqba wahda. L-istess gara rigward il-mincer li fuqha sehh l-incident. L-esperjenza u l-facilita tal-uzu jghallmuk tuzaha, spjega x-xhud.

Il-konvenut, fl-affidavit tieghu, jixhed illi kien qabbad lill-attur jahdem mieghu ghax kien qallu li kien gia hadem f'hanut tal-laham. Il-konvenut wissih joqghod attent mill-makni u qal li l-makni kollha kien fihom safety features u l-impjegati huma muniti bi ggieget u ngwanti. Rigward il-makna partikolari wissa specifikament lill-attur bhal ma ghamel ma kull impjegat iehor meta juza l-makna tal-mincing. Kien spjegalu car kif tintuza l-makna u illi ghal ebda raguni ma kellu jpoggi jdejh fil-hofra izda juza l-melies f'ghonq il-mincer. Hu qal li l-attur kien hadem f'erba' okkazjonijiet fuq il-makna u ra impjegati ohra jahdmu fuqha. Apparti dan ix-xoghol l-attur ghamel xoghol iehor fil-fabbrika sa dakinhar tal-incident.

Konsiderazzjonijiet

Hu pacifiku fil-gurisprudenza taghna illi “F’azzjoni bhal din l-attur jehtieglu jipprova l-fatt dannuz, l-imputabilita ta’ dan il-fatt ghal min ikun ikkagunalu d-danni u l-event dannuz emergenti minn dan l-istess fatt. Il-Qorti ghalhekk jehtiegilha tezamina attentament il-provi biex tara jekk l-attur iddisimpenjax ruhu biex jissodisfa dawn l-elementi u fuq kollox u fl-ewwel lok irnexxilux jipprova konkludentment il-gustifikazzjoni li hu javvanza biex jakkkolla l-htija fuq il-konvenut.” (**(Francis Busuttil vs Sammy Meilaq nomine** deciza **9 ta’ Dicembru 2002).**

Minn din is-silta jirrizulta minghajr dubbju ppruvat il-fatt dannuz. L-attur wegga u sofra dizabilita permanenti waqt li kien qieghed juza mincer li fuqu gie mqieghed jahdem mill-konvenut, l-imghallem tieghu.

L-attur irid jipprova illi dan il-fatt dannuz kien responsabbli ghalih il-konvenut, u dan kien negligenti fil-konfront tieghu. Din in-negligenza skond l-attur kienet tikkonsisti fil-fatt li hu ma giex impjegat jahdem fuq mincer izda bhala packer; illi hass li ma setax jirrifjuta meta l-principal qabdu jahdem fuq il-mincer ghax kien ghadu jibda x-xoghol u kellu biss tmintax-il sena; ma giex spjegat lilu b’mod car il-funzjonament tal-makna u r-riskji inerenti fiha; kienet l-ewwel darba li hadem fuqha u dan minghajr supervizjoni; illi l-makna ma kellhiex safety measures tajbin u idonei.

Hemm divergenza dwar il-mansjonijiet tal-attur pero mill-ftit granet li dam jahdem mal-konvenut irrizulta li kien tutto fare u jghin fil-bzonnijiet kollha ghalkemm jidher li hadem l-aktar bhala ‘packer’. Hemm divergenza jekk qattx hadem fuq din il-makna partikolari. L-impjegati ‘l ohra li xehdu ma jiftakrux li rawh jahdem qabel dakinhar fuq il-makna. L-attur jichad dak li xehed quddiem l-espert tal-Qorti fl-Inkjesta Magisterjali li kien hadem fuqha xi erba’ darbiet izda jixhed u jsostni li hadem fuqha dakinhar biss. Il-konvenut jixhed li fil-fatt hadem fuqha xi erba’ darbiet. Hu x’inhu l-kaz jirrizulta li nonostanti t-teknikalita dwar il-veru mansjonijiet tal-attur dan accetta volontajament li

juza din il-makna' ghalkemm wiehed jifhem u japprezza l-predikament ta' impjegat frisk u ta' eta' zghira bhall-attur li jirrifjuta li jahdem fuq xoghol li qabdu l-imghallem u trid tittiehed in konsiderazzjoni mal-assiem tal-provi 'l ohra biex tigi evalwata r-responsabilta.

L-allegazzjonijiet 'l ohra ta' negligenza maghmula mill-attur huma maghqudin flimkien taht il-principju llum kostanti fil-gurisprudenza taghna illi l-principal irid jipprovdi a safe system of work.

Fl-istess sentenza fuq citata l-Qorti qalet li "Il-ligi taghna in materja giet zviluppata mill-Qrati taghna fi skorta ta' decizjonijiet u in partikolari l-obbligu impost mill-ligi u r-regolamenti fuq min ihaddem kellu jsegwi biex jipprovdi sistema sikura ghall-impjegati tieghu. B'dan wiehed jifhem illi kull min ihaddem kellu jsegwi sistema tali li tassigura illi x-xoghol isir bil-galbu, minghajr pressjoni zejda, bi trankwillita, b'responsabilta u b'mezzi idonei." Ara wkoll ***John Sultana vs Francis Spiteri et noe*** deciza fit-**28 ta' Mejju 1979** mill-Qorti tal-Kummerc u ***CarmeloGalea vs Albert Mizzi et noe*** deciza mill-Qorti tal-Appell fit-**23 ta' April 2001**. Dan il-gudikat jirrispondi tajjeb ghall-precizazzjoni tal-grad tal-kolpa li ggib ir-responsabilta ghad-danni u n-ness tal-kawzalita bejn il-fatt kolpevoli u l-konsegwenza dannuza. F'materja ta' danni akwiljani l-principju jibqa dak dettat mill-istess ligi u cioe li hu ritenut in kolpa min ma juzax il-prudenza, diligenza u attenzjoni ta' bonus pattifamilias (Artikolu 1032(1)) tal-Kodici Civili.

Il-konvenut f'dan il-kaz jghid li hu wissa kemm il darba b'mod car lill-attur dwar il-perikli inerenti fil-makna u spjegalu kif juza l-makna u l-importanza li l-konvenut ma jdahhalx idejh f'ghonq il-makna fejn hemm ix-xafra. L-attur invece jghid li l-konvenut spjegalu bil-kelma kif tintuza l-makna u hallih ghal rihu. L-impjegati 'l ohra t-tnejn xehdu li l-principal ma spejgalhomx kif juzaw il-mincer meta bdew juzawha pero t-tnejn qalu li gia kellhom esperjenza f'dan ix-xoghol. Iz-zewg impjegati xehdu illi huma ma kinux hdejn l-attur meta sehh l-incident ghalkemm wiehed minnhom kien fl-istess kamra. Il-

konvenut jixhed illi l-fabbrika kien fiha biss zewgt ikmamar u li l-makni kienu kollha sikuri.

L-esponenti jissottometti illi mill-provi li ngiebu dwar il-makna jirrizulta illi nonostante s-switch fil-genb tal-makna u l-fatt li kellha melies biex jidhol gol-ghonq, kienet potenzjalment perikoluza ghax l-ghonq li kien flush mat-tray tal-makna ma kellu ebda guard. Ghalkemm ix-xafra kienet xi ftit 'l isfel mill-bokka tal-ghonq, ftit disattenzjoni waqt li qed timbotta l-irkotta fl-ghonq tista twassal ghall-incident jekk idek tinzel dawk il-hames jew sitt pulzieri 'l isfel. Kif xehed wiehed mill-impjegati Marvic Micallef, ghalkemm il-materjal timbuttah fl-ghonq bil-melies, pero xi kultant jifga u timbuttah b'injama. Zied pero li meta jkun fil-wicc tat-toqba tuza subghajk fil-wicc biex iddawwru. Hu qal li qatt ma kellu bzonn juza l-melies ghax kien jitfghu bil-mod u kien imdorri. Pero l-godda jitfghu l-materjal f'daqqa u jkollhom isoffuh bil-melies.

Dawn il-fatti kellhom ipoggu aktar attenzjoni fuq min ihaddem sabiex l-impjegat li qed jahdem fuq il-mincer japprezza l-periklu inerenti fil-makna minhabba n-nuqqas ta' kwalsiasi protezzjoni fl-ghonq u f'kaz ta' impjegat gdid bhall-attur, li dan jigi solveljat meta qed jaghmel dan ix-xoghol specjalment meta l-istess impjegat kellu biss 18-il sena.

Kif qalet il-Qorti fil-kawza ***Kevin Mallia vs Alfred Mizzi and Sons (Marketing) Limited*** deciza fid-**9 ta' Ottubru 2003** "min ihaddem ghandu l-obbligu u d-dmir li jipprovdi sorveljanza adegwata sabiex l-ambjent tax-xoghol ma jkunx konducenti ghal kwalunkwe forma ta' incident li jippregudika lill-impjegati tieghu." (Ara f'dan is-sens ukoll ***Cini vs Wells*** deciza fid-**29 ta' Mejju 2001** mill-Prim Awla).

Inoltre kif qalet il-Qorti fil-kawza ***Borg vs Wells et noe*** deciza fid-**9 ta' Settembru 1981** u ***Schembri vs Caruana*** deciza fis-**16 ta' Novembru 1983 (Appell)** wiehed irid jiehu wkoll in konsiderazzjoni illi l-impjegati huma soggetti ghall-zbalji u disattenzjoni kawzati minn cirkostanzi dovuti

ghall-hin twil ta' xoghol, xoghol ripetitiv u ghejja fost cirkostanza ohra.

L-esponenti jissottometti illi l-konvenut naqas jiehu in konsiderazzjoni dawn il-fatturi fuq citati meta ppermetta l-attur jahdem fuq makna perikoluza li ghalkemm munita b'certi mizuri ta' sigurta kif spjega l-istess konvenut, izda mhux idonea tenut kont tal-fatti fuq citati. Il-konvenut ma hax decizjoni ghaqlija bizzejjed meta ppermetta l-attur jahdem insorveljat fuq din il-makna ghall-hin daqshekk twil (jirrizulta li kien ilu gurnata jahdem fuqha) u b'riskju elevat izzejjed illi l-attur seta jkorri.

Kull munita pero fiha zewg faccati. Ghall-obbligu ta' min ihaddem li jipprovdi 'a safe system of work' ghal dak li hu supervizjoni u sikurta u adegwatezza tal-attrezzi jikkorispondi l-obbligu ta' min jahdem illi xoghlu jikkonducih "b'diligenza u b'attenzjoni b'mod li ma jipprovokax hu stess incidenti illi bi ftit attenzjoni u galbu setghu jigu evitati" (**Carmelo Micallef et vs John Pisani et noe"**, Appell **5 ta' Ottubru 2001**).

Il-provi jikkonvincu l-esponenti illi l-attur naqas serjament fl-obbligi tieghu. Ghalkemm zghir u inespert, l-attur mhux xi persuna b'kapacita mentali ridotta. Il-makna li fuqha kien qed jahdem kienet wahda semplici. Kif spjega l-istess attur b'idek il-leminija titfa l-irkotta mit-tray lejn l-ghonq tal-lembut u biex timbuttah 'l isfel fil-melies jekk dan jehel, ghandek melies li izzom f'idek ix-xellugija biex timbuttah 'l isfel. Jekk issegwi dawn iz-zewg istruzzjonijiet tkun qed tuza l-makna minghajr ma tista tipperikola lilek innifsek. Irrizulta mid-dokument tal-ETC li ghamel zewg perjodi ta' tlett xhur precedenti ghall-impjieg tieghu mal-konvenut jahdem f'hanut tal-laham u kwindi l-principji tal-uzu tal-mincer kien gia rikonoxxut ghalkemm ma jirrizultax li qatt hadem fuq xi mincer qabel l-impjieg mal-konvenut. Il-hsara sehhet f'id il-leminija tal-attur. Kwindi dan juri illi dahhal idu mit-tray gol-ghonq. Ix-xafra kienet xi sitt pulzieri 'l isfel fl-ghonq. Kwindi jekk sempliciment ressaq idu lejn ras l-ghonq, l-attur ma kienx jigrilu xejn. Biex iwegga ried ideffes idu sew fl-ghonq. Dan hu sinjal ta' negligenza u disattenzjoni li tmur oltre s-semplici ghejja u

zball dovut ghall-tedjanza ta' xoghol repetut. Din hi indikazzjoni li l-attur ma kienx qed jaghti kaz x'inhu jaghmel u nuqqas assolut tar-regola li l-melies qieghed hemm u kien f'idejh biex jaghmel dak li ghamlet idu minflok bil-konsegwenzi gravi li gabet maghha. Il-wisa tar-ras tal-ghonq ma rrizultax pero ma setghetx kienet wiesa iktar minn id ta' bniedem jekk melies kien jidhol fl-ghonq u dan jinzamm b'id wahda mdawra mieghu u ghalhekk ic-cirkonferenza hi bilfors ridotta. L-attur ma jafx kif idu spiccat fl-ghonq tal-makna. Hemm xiehda tal-konvenut li l-attur kien qed jiccajta ma xi impjegat iehor jitfghu l-irkotta lil xulxin pero provi ma hemmx. Zgur li l-attur kien aljenat hafna aktar milli ragonevolment skuzabbli fic-cirkostanzi.

Ghalkemm il-principal hu responsabbli li jipprevedi u jiskansa l-impjegat mill-infortunji, izda l-impjegat ukoll irid juza l-istess responsabilta fid-dover li hu jadempixxi lejn il-principal u ma jabbuzax mill-ghodda moghtija lilu. F'dan il-kaz l-esponenti jissottometti illi fil-maggor parti l-htija tal-incident kien tal-attur li ghalkemm zghir u inespert fl-uzu tal-makna mhux ta' mentalita semplici li ma jifhimx l-uzu tal-makna u l-periklu evidenti li kellha u li kellu l-mezzi biex jevita kieku uzahom kif kellu. Il-konvenut pero mhux nieqes minn dik il-parti ta' responsabilta li bhala bonus paterfamilias kellu jevalwa sew ir-riskji u jew ma jinkorrihomx jew jipprovdi sorveljanza adegwata ghall-impjegat frisk u zghir fuq makna li setghet, kif irrizulta, tikkaguna hsara jekk mhux uzata sew u minghajr ma kellha mezzi ta' sigurta tali li l-istess makna kienet minghajr perikolu.

L-esponeneti jissottometti ghalhekk illi l-attur ghandu jsofri hamsa u sebghin fil-mija (75%) tar-responsabilta u l-konvenut hamsa u ghoxrin fil-mija (25%) tar-responsabilta.

Danni

L-esponenti ma pprova ebda danni attwalment sofferti minnu bhala rizultat dirett tal-incident. Irrizultaw danni konsegwenzjali gravi f'id il-leminija tal-attur.

Saret hafna xiehda dwar protesi li l-konvenut kien lest li jaghmillu a spejjes tieghu u anki offerta ta' impjieg alternattiv mal-istess konvenut u dan minghajr ammessjoni ta' responsabilta tal-konvenut. Dawn gew irrifjutati mill-attur u sallum l-attur ma jilbes ebda protesi u jidher li din hi xelta tieghu stess.

Il-konvenut fil-fatt gab provi li hu kien lest, a spejjes tieghu, jipprovdi lill-attur tali protesi u dan irrifjuta. Ma rrizultax car pero jekk ir-rifjut kienx ghaliex il-protesi ma kinitx idonea jew ghaliex il-konvenut rabat l-ghotja tal-protesi u xoghol mieghu in total sodisfazzjon ta' kull pretensjoni attrici. L-esponeneti jissottometti illi l-prova li l-attur qed jitlob li ssirlu protesi bhala parti mid-danni attwalment sofferti trid issir minnu. In kontro ezami l-attur xehed illi kien sarlu passaport biex isiefer u ssirlu l-protesi izda xorta ma accettax l-offerta ghax ma riedx li jaccetta li jaghzel il-protesi minn fuq katalgu qabel isiefer. Jghid li ma accettax l-offerta ta' xoghol ghal ghomru ghax ma riedx jerga jahdem mal-konvenut. Jixhed li kien hemm zmien meta mar ghand l-avukat tal-konvenut biex jiffirma xi karti dwar din l-offerta izda rega bdielu.

L-attur ma gab ebda prova minn naha tieghu li juri li kellu jew ghandu interess serju li ssirlu protesi. Kif qal ix-xhud Dr Slivka, lanqas l-isptar l-attur ma wera interess li ssirlu protesi. Inoltre hi fl-ewwel sena wara l-incident illi protesi artificjali ghandha l-akbar cans li jkollha success f'dik li hi uzu u adattabilita ghal persuna ghalkemm f'kaz ta' id artificjali din dejjem ser ikollha uzu limitat. Illum ghaddew erbatax-il sena mill-incident u l-attur ma xehed qatt dwar il-bzonn jew il-hajra li jkollu protesi. F'dawn ic-cirkostanzi l-esponenti jissottometti illi protesi ma hi ser tkun ta' ebda utilita ghall-attur li lanqas wera ebda interess f'dan iz-zmien kollu li jkollu protesi flok l-id li tilef.

Ghalhekk dak li ser jigi kunsidrat bhala lucurum cessans ghandu x'jaqsam biss mal-menomazzjoni permanenti tal-attur.

In kwantu ghal mod kif ser issir l-komputazzjoni tad-danni l-esponenti jirreferi ghall-ahhar insenjamenti tal-Qrati taghna fosthom dik fuq citata ***Busuttil vs Meilaq.***

Fid-data tal-incident cioe fid-19 ta' Jannar 1990 l-attur kellu tmintax-il sena. Id-dhul tieghu mill-paga jidher li kienet Lm35 fil-gimgha (din tirrizulta mid-dikjarazzjoni guramentata annessa mac-citazzjoni). Ic-cetifkat mediku rilaxxat minn Mr. Carmel Sciberras jistabilixxi persentagg ta' dizabilta ta' hamsin fil-mija (50%). Tenut kont tac-chances and changes of life l-esponenti jissottometti illi multiplier ta' hamsa u ghoxrin sena bhala wiehed gust. Dan iwassal ghal figura ta' danni ta' Lm22750.

Billi l-attur irid ibati tlett kwarti tar-risponsabilta ghandha tithallas is-somma ta' Lm5687 lill-attur in linea ta' danni.

Billi dan l-ammont ser jithallas f'salt ghandu jsir detrazzjoni izda billi gia ghaddew tnax-il sena mill-ftuh tal-kawza u jonqos xi ftit aktar sal-ghoti tas-sentenza hu gust li ma ssir ebda detrazzjoni ulterjuri.

L-esponenti jixtieq jirrileva li in kwantu ghall ewwel u t-tieni eccezzjoni tal-konvenut li l-konvenut personalment ma ghandux relazzjoni guridika mal-attur u illi l-isem tad-ditta citat hu hazin, l-esponenti jirreferi ghall-affidavit tal-konvenut fejn jirrizulta illi l-konvenut ifforma kumpanija seba' xhur wara l-incident u illi fil-mument tal-incident kien igestixxi hu bhala sole trader n-negozju msejjah Jack Frost. Kwindi dawn l-eccezzjonijiet ghandhom jigu michuda u prevja c-cahda ta' dawn iz-zewg eccezzjonijiet u l-eccezzjoni 'l ohra fil-mertu, ghandhom jintlaqghu l-ewwel tlett talbiet u l-hames talba attrici fis-sens li l-konvenut ghandu jigi dikjarat responsabbli ghall-incident in kwistjoni fil-mizura ta' kwart u jigi kkundannat ihallas lill-attur in linea ta' danni is-somma ta' Lm5687 bl-imghax mid-data tas-sentenza u mhux mix-data tan-notifika tac-citazzjoni u dan minhabba t-tul li hadet il-kawza minghajr

htija tal-partijiet; ghandha tigi michuda r-raba’ talba attrici ghax mhux kontemplati danni morali fil-ligi Maltija; u ghandha tigi michuda s-sitta, seba, u tmien talbiet attrici ghax l-attur ma wera ebda interess li ssirlu pala gdida tal-id u ma gab ebda prova a rigward.

Tant l-esponenti ghandu x’jissottometti ghall-ahjar gudizzju tal-Qorti.”

Ikkunsidrat :

Illi wara li l-Qorti rat il-kunsiderazzjonijiet u il-konkluzjonjiet kollha illi ghalihom waslu il-periti gudizzjarji minnha mahtura, peress illi taqbel ma l-istess konkluzjonijiet kollha, qeghda taddotta l-imsemmija relazzjoni tal-periti gudizzjarji minnha mahtura u taghmilha bhala taghha.

Illi l-Qorti ikkunsidrat ukoll il-fatt illi ma saret l-ebda kritika ghall-imsemmija relazzjoni, ma saret l-ebda talba ghall-hatra ta’ periti perizjuri u ma saret l-ebda eskussjoni ta’ l-imsemmija relazzjoni.

Illi inoltre hadd mill-partijiet ma ipprezenta nota ta’ osservazzjonijiet f’din il-kawza, minkejja li inghataw l-opportunita sabiex jaghmlu dan.

Decide

Ghaldaqstant u ghar-ragunijiet kollha fuq imsemmija, il-Qorti qeghda taqta u tiddeciedi din il-kawza bil-mod kif gej : billi filwaqt illi tichad l-ewwel zewg eccezzjonijiet tal-konvenut u l-eccezzjonijiet l-ohra fil-meritu, tilqa l-ewwel tlett talbiet attrici u tilqa wkoll il-hames talba attrici fis-sens li l-konvenut qieghed jigi iddikjarat responsabbli ghall-incident in kwistjoni fil-mizura ta’ kwart u tikkundanna lill-konvenut ihallas lill-attur in linea ta’ danni is-somma ta’ tlettax il-elf mitejn u sebgha u erbghin euro u hmistax il-centezmu (€13,247.15) bl-imghax mid-data tas-sentenza. Il-Qorti qeghda tichad ir-raba talba attrici peress illi l-Ligi taghna ma tikkontemplax danni morali u qeghda tichad ukoll is-sitt, sebgha u tmien talbiet attrici peress illi l-attur

ma wera l-ebda interess illi ssirlu pala gdid tal-id u ma gab ebda prova f’dan ir-rigward.

Bl-ispejjez kontra l-konvenut.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------